

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2024/161

Karar Sayısı : 2025/69

Karar Tarihi : 6/3/2025

R.G.Tarih-Sayı : 4/6/2025-32920

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Elmadağ Sulh Hukuk Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU: 7/6/2012 tarihli ve 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu'na 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 37. maddesiyle eklenen 18/B maddesinin (1) ve (3) numaralı fıkralarının Anayasa'nın 9., 10., 35. ve 36. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine karar verilmesi talebidir.

OLAY: Kısıtlının paydaş olduğu taşınmazdaki ortaklığın satış suretiyle giderilmesine ilişkin arabuluculuk anlaşma belgesine icra edilebilirlik şerhi verilmesi davasında itiraz konusu kuralların Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptalleri için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKÜMLERİ

Kanun'un itiraz konusu kuralların da yer aldığı 18/B maddesi şöyledir:

“Bazı uyuşmazlıklarda dava şartı olarak arabuluculuk

MADDE 18/B- (Ek:28/3/2023-7445/37 md.)

(1) Aşağıdaki uyuşmazlıklarda, dava açılmadan önce arabulucuya başvurulmuş olması dava şartıdır:

a) Kiralanan taşınmazların 2004 sayılı Kanuna göre ilamsız icra yoluyla tahliyesine ilişkin hükümler hariç olmak üzere, kira ilişkisinden kaynaklanan uyuşmazlıklar.

b) Taşınır ve taşınmazların paylaştırılmasına ve ortaklığın giderilmesine ilişkin uyuşmazlıklar.

c) 23/6/1965 tarihli ve 634 sayılı Kat Mülkiyeti Kanunundan kaynaklanan uyuşmazlıklar.

c) Komşu hakkından kaynaklanan uyuşmazlıklar.

(2) Arabuluculuk süreci sonunda tarafların anlaşması halinde anlaşma belgesi, taşınmazla ilgili olarak kanunlarda yer alan sınırlamalar ile usul ve esaslar gözetilmek suretiyle düzenlenir.

(3) Bu madde kapsamında düzenlenen anlaşma belgesinin icra edilebilirliğine ilişkin şerhin alınması zorunlu olup bu şerh taşınmazla ilgili anlaşma belgeleri bakımından taşınmazın bulunduğu yer, diğer anlaşma belgeleri bakımından ise arabulucunun görev yaptığı yer sulh hukuk mahkemesinden alınır. Mahkeme taşınmazla ilgili anlaşma belgeleri bakımından yapacağı incelemede anlaşma içeriğini, arabuluculuğa ve cebri icraya elverişli olup olmadığı ve taşınmazla ilgili olarak kanunlarda yer alan sınırlamalar ile usul ve esaslara uyulup uyulmadığı yönünden denetler; bu kapsamda kurum veya kuruluşlardan bilgi veya belge talep edebilir ve gerektiğinde duruşma açabilir.

(4) Anlaşma belgesinin icra edilebilirliğine ilişkin şerhin verilmesiyle ilgili diğer hususlar hakkında 18 inci madde hükmü uygulanır.

(5) (Ek:7/11/2024-7531/26 md.) *Taşınmazın devrine veya taşınmaz üzerinde sınırlı ayni hak kurulmasına ilişkin anlaşma belgesinin taraflarından biri, icra edilebilirlik şerhi verilmesinden sonra tapu müdürlüğünden tescil talebinde bulunabilir. Tapu müdürlüğünce taşınmaza ilişkin mevzuatta öngörülen gerekli inceleme ve değerlendirme yapıldıktan sonra resmi senet düzenlenmeksizin tescil talebi yerine getirilir.”*

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Hasan Tahsin GÖKCAN, Basri BAĞCI, Engin YILDIRIM, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ, İrfan FİDAN, Kenan YAŞAR, Muhterem İNCE, Yılmaz AKÇİL, Ömer ÇINAR ve Metin KIRATLI'nın katılımlarıyla 24/9/2024 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle uygulanacak kural ve sınırlama sorunları görüşülmüştür.

2. Anayasa'nın 152. ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 40. maddelerine göre bir davaya bakmakta olan mahkeme, o dava sebebiyle uygulanacak bir kanunun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin hükümlerini Anayasa'ya aykırı görmesi hâlinde veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varması durumunda bu hükümlerin iptalleri için Anayasa Mahkemesine başvurmaya yetkilidir. Ancak anılan maddeler uyarınca bir mahkemenin Anayasa Mahkemesine başvurabilmesi için elinde yöntemince açılmış ve mahkemenin görevine giren bir davanın bulunması, iptali talep edilen kuralın da o davada uygulanacak olması gerekir. Uygulanacak kural ise bakılmakta olan davanın değişik evrelerinde ortaya çıkan sorunların çözümünde veya davayı sonuçlandırmada olumlu ya da olumsuz yönde etki yapacak nitelikte bulunan kurallardır.

3. İtiraz yoluna başvuran Mahkeme 6325 sayılı Kanun'un 18/B maddesinin (1) ve (3) numaralı fıkralarının iptallerini talep etmiştir. Anılan maddenin itiraz konusu (1) numaralı fıkrasında söz konusu fıkranın (a), (b), (c) ve (ç) bentlerinde sayılan uyuşmazlıklar bakımından arabulucuya başvurulmuş olması dava şartı olarak öngörülmüştür. Bakılmakta olan davanın konusunun fıkranın (b) bendinde yer alan ortaklığın giderilmesine ilişkin arabuluculuk anlaşma belgesine icra edilebilirlik şerhi verilmesi olduğu gözetildiğinde arabuluculuğu dava şartı olarak düzenleyen fıkranın (a), (c), (ç) bentlerinin ve (b) bendinde yer alan “*Taşınır ve taşınmazların paylaşılmasına ve...*” ibaresinin bakılmakta olan davada uygulanma imkânı bulunmamaktadır. Bu itibarla söz konusu bentlere ve ibareye ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddi gerekir.

4. Ayrıca fıkranın birinci cümlesi ile (b) bendinde yer alan “*...ilişkin uyuşmazlıklar.*” ibaresi ortaklığın giderilmesine ilişkin uyuşmazlıkların yanı sıra fıkroda sayılan bakılmakta olan davada uygulanma imkânı olmayan diğer hükümler yönünden de geçerli, ortak kural niteliğindedir. Bu itibarla bakılmakta olan davanın konusu gözetilerek kuralın kalan kısmının esasına ilişkin incelemenin “*...ortaklığın giderilmesine...*” ibaresi ile sınırlı olarak yapılması gerekir.

5. Öte yandan 6216 sayılı Kanun'un 40. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendinde “*İptali istenen kuralların Anayasanın hangi maddelerine aykırı olduklarını açıklayan gerekçeli başvuru kararının aslı*” Anayasa Mahkemesine gönderilecek belgeler arasında sayılmıştır. Anılan maddenin (4) numaralı fıkrasında ise açık bir şekilde dayanaktan yoksun veya yöntemine uygun olmayan itiraz başvurularının Anayasa Mahkemesi tarafından esas incelemeye geçilmeksizin gerekçeleriyle reddedileceği hükme bağlanmıştır.

6. Söz konusu İçtüzük'ün 46. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendinde itiraz yoluna başvuran Mahkemenin gerekçeli kararında Anayasa'ya aykırılıkları ileri sürülen hükümlerin her birinin Anayasa'nın hangi maddelerine, hangi nedenlerle aykırı olduğunun ayrı ayrı ve

gerekçeleriyle birlikte açıkça gösterilmesi gerektiği düzenlenmiştir. Yine İktüzük'ün 49. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendinde Anayasa Mahkemesince yapılan ilk incelemede başvuruda eksikliklerin bulunduğu tespit edilmesi hâlinde itiraz yoluna ilişkin işlerde esas incelemeye geçilmeksizin başvurunun reddine karar verileceği belirtilmiştir.

7. Yapılan incelemede itiraz yoluna başvuran Mahkeme tarafından 6325 sayılı Kanun'un 18/B maddesinin (3) numaralı fıkrasının "...*bu şerh taşınmazla ilgili anlaşma belgeleri bakımından taşınmazın bulunduğu yer, diğer anlaşma belgeleri bakımından ise arabulucunun görev yaptığı yer sulh hukuk mahkemesinden alınır.*" bölümünün Anayasa'nın hangi maddelerine hangi nedenlerle aykırı olduğunun ayrı ayrı ve gerekçeleriyle birlikte açıkça gösterilmediği anlaşılmıştır. Bu itibarla anılan bölüme ilişkin başvurunun yöntemine uygun olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

8. Açıklanan nedenlerle 7/6/2012 tarihli ve 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu'na 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 37. maddesiyle eklenen 18/B maddesinin;

A. (1) numaralı fıkrasının;

1. (a) bendinin, (b) bendinde yer alan "*Taşınır ve taşınmazların paylaştırılmasına ve...*" ibaresi ile (c) ve (ç) bentlerinin itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma imkânı bulunmadığından bu ibare ve bentlere ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle REDDİNE,

2. Kalan kısmının esasının incelenmesine, esasa ilişkin incelemenin anılan fıkranın (b) bendinde yer alan "...*ortaklığın giderilmesine...*" ibaresi ile sınırlı olarak yapılmasına,

B. (3) numaralı fıkrasının;

1. Birinci cümlesinin "...*bu şerh taşınmazla ilgili anlaşma belgeleri bakımından taşınmazın bulunduğu yer, diğer anlaşma belgeleri bakımından ise arabulucunun görev yaptığı yer sulh hukuk mahkemesinden alınır.*" bölümüne yönelik itiraz başvurusunun 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 40. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince yöntemine uygun olmadığından REDDİNE,

2. Kalan kısmının esasının incelenmesine,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

9. Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Muhammed Nuri ÖZGÜR tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kanun hükümleri, dayanan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Kanun'un 18/B Maddesinin (1) Numaralı Fıkrasının (b) Bendinde Yer Alan "...ortaklığın giderilmesine..." İbaresinin İncelenmesi

10. Anayasa'nın "*Anayasaya aykırılığın diğer mahkemelerde ileri sürülmesi*" başlıklı 152. maddesinin dördüncü fıkrasında "*Anayasa Mahkemesinin işin esasına girerek verdiği red kararının Resmî Gazetede yayımlanmasından sonra on yıl geçmedikçe aynı kanun hükmünün Anayasaya aykırılığı iddiasıyla tekrar başvuruda bulunulamaz.*" denilmiştir.

11. 6216 sayılı Kanun'un "*Başvuruya engel durumlar*" başlığını taşıyan 41. maddesinin (1) numaralı fıkrasında da "*Mahkemenin işin esasına girerek verdiği ret kararının Resmî Gazetede*

yayımlanmasından itibaren on yıl geçmedikçe aynı kanun hükmünün Anayasaya aykırılığı iddiasıyla itiraz başvurusu yapılamaz.” hükmüne yer verilmiştir.

12. İtiraz yoluna başvuran Mahkemenin iptalini talep ettiği 6325 sayılı Kanun’un 18/B maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendinde yer alan “...ortaklığın giderilmesine...” ibaresine yönelik iptal talebi Anayasa Mahkemesinin 27/6/2024 tarihli ve E.2023/178, K.2024/125 sayılı kararıyla reddedilmiştir. Anılan karar 2/10/2024 tarihli ve 32680 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır.

13. İtiraz yoluna başvuran Mahkeme anılan kararın Resmî Gazete’de yayımlandığı tarihten önce 5/9/2024 tarihinde itiraz yoluna başvurmuş ise de Anayasa Mahkemesinin aynı konuda işin esasına girerek verdiği ret kararı yayımlandığı için Anayasa’nın 152. maddesi uyarınca itiraz başvurusunun incelenmesinin mümkün olmadığı anlaşılmaktadır. Anayasa’nın anılan hükmünün amacı hem gereksiz başvuruları önleyerek Anayasa Mahkemesinin çalışma düzenini korumak hem de uygulamada sürekliliği sağlamaktır. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesi, önceki kararın yayımlandığı tarihten sonra karar vermek durumunda ise başvurunun önceki kararın yayımlanmasından önce ya da sonra yapıp yapılmadığı önem taşımaksızın itirazı reddetmek durumundadır (AYM, E.2023/19, K.2023/18, 16/2/2023, § 4; E.2021/109, K.2021/81, 4/11/2021, § 5).

14. Bu itibarla itiraz başvurusu açısından Anayasa’nın 152. maddesinin dördüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun’un 41. maddesinin (1) numaralı fıkrasında öngörülen şartların gerçekleştiği anlaşılmaktadır.

15. Açıklanan nedenle 6325 sayılı Kanun’un 18/B maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendinde yer alan “...ortaklığın giderilmesine...” ibaresine yönelik itiraz başvurusunun Anayasa’nın 152. maddesinin dördüncü fıkrası ve 6216 sayılı Kanun’un 41. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereğince reddi gerekir.

B. Kanun’un 18/B Maddesinin (3) Numaralı Fıkrasının Birinci Cümlesinin “Bu madde kapsamında düzenlenen anlaşma belgesinin icra edilebilirliğine ilişkin şerhin alınması zorunlu olup...” Bölümünün ve İkinci Cümlesinin İncelenmesi

1. Anlam ve Kapsam

16. Arabuluculuk, 6325 sayılı Kanun’un 2. maddesinde sistematik teknikler uygulayarak görüşmek ve müzakerelerde bulunmak amacıyla tarafları bir araya getiren, tarafların birbirlerini anlamalarını ve bu suretle çözümlerini kendilerinin üretmelerini sağlamak için aralarında iletişim sürecinin kurulmasını sağlayan, tarafların çözüm üretmediklerinin ortaya çıkması hâlinde çözüm önerisi de getirebilen, uzmanlık eğitimi almış olan tarafsız ve bağımsız bir üçüncü kişinin katılımıyla yürütülen uyuşmazlık çözüm yöntemi olarak tanımlanmıştır (AYM, E.2017/178, K.2018/82, 11/7/2018, § 4).

17. Anılan Kanun’un 2. maddesinin gerekçesinde de belirtildiği üzere uyuşmazlığın taraflarının kendilerini yeterince ifade etme imkânı buldukları ve çözümün bizzat taraflarca üretildiği arabuluculuk yönteminde arabulucudan beklenen, diyalog sürecinin işlerlik kazanmasına ve canlı tutulmasına katkı sağlamasıdır. Bu şekilde taraflar arasında etkili bir iletişim kurularak her iki tarafın da menfaatlerinin en uygun şekilde dengelenmesi esasına dayalı olarak yürütülen arabuluculuk müzakereleri ile uyuşmazlıkların kesin ve kalıcı şekilde, daha kısa sürede ve daha az masrafla çözümlenmesi amaçlanmaktadır (AYM, E.2017/178, K.2018/82, 11/7/2018, § 5).

18. Arabuluculukta tarafların anlaşması hâlinde uygulanacak usul ve esasları düzenleyen Kanun'un 18. maddesinin (1) numaralı fıkrasında varılan anlaşmanın kapsamının taraflarca belirleneceği, anlaşma belgesi düzenlenmesi hâlinde bu belgenin taraflar ve arabulucu tarafından imzalanacağı belirtilmiştir.

19. Anılan maddenin (2) numaralı fıkrasında tarafların arabuluculuk faaliyeti sonunda düzenlenen anlaşma belgesinin icra edilebilirliğine ilişkin olarak şerh verilmesini talep edebilecekleri ve bu şerhi içeren anlaşmanın ilam niteliğinde belge sayılacağı hüküm altına alınmıştır.

20. Maddenin (3) numaralı fıkrasında icra edilebilirlik şerhi verilmesinin çekişmesiz yargı işi olduğu, buna ilişkin incelemenin dosya üzerinden yapılacağı ve incelemenin kapsamının, anlaşma içeriğinin arabuluculuğa ve cebrî icraya elverişli olup olmadığı hususlarıyla sınırlı olduğu belirtilmiştir.

21. (4) numaralı fıkra göre icra edilebilirlik şerhi alınmasının kanunlarda zorunlu kılındığı durumlar hariç olmak üzere taraflar ve avukatları ile arabulucunun, ticari uyuşmazlıklar bakımından ise avukatlar ile arabulucunun birlikte imzaladıkları anlaşma belgesi ilam niteliğinde belge sayılır.

22. Kanun'un 18/B maddesinde arabulucuya başvurulmasının dava şartı olarak öngörüldüğü bazı uyuşmazlıklar sayılmıştır. Buna göre kiralanan taşınmazların 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'na göre ilamsız icra yoluyla tahliyesine ilişkin hükümler hariç olmak üzere kira ilişkisinden kaynaklanan uyuşmazlıklar, taşınır ve taşınmazların paylaşılmasına ve ortaklığın giderilmesine ilişkin uyuşmazlıklar, 23/6/1965 tarihli ve 634 sayılı Kat Mülkiyeti Kanunu'ndan kaynaklanan uyuşmazlıklar ve komşu hakkından kaynaklanan uyuşmazlıklar bakımından dava açılmadan önce arabulucuya başvurulması zorunludur. Anılan maddenin (2) numaralı fıkrasına göre arabuluculuk süreci sonunda tarafların anlaşması hâlinde anlaşma belgesi taşınmazla ilgili olarak kanunlarda yer alan sınırlamalar ile usul ve esaslar gözetilmek suretiyle düzenlenir.

23. Maddenin (3) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin itiraz konusu bölümüne göre maddede sayılan uyuşmazlıklar bakımından arabuluculuk faaliyeti sonucunda anlaşmaya varılması hâlinde düzenlenecek anlaşma belgesinin icra edilebilirliğine ilişkin şerhin alınması zorunlu tutulmuştur. Söz konusu şerhin taşınmazla ilgili anlaşma belgeleri bakımından taşınmazın bulunduğu yer, diğer anlaşma belgeleri bakımından ise arabulucunun görev yaptığı yer sulh hukuk mahkemesinden alınması gerekmektedir. Bu itibarla maddede sayılan uyuşmazlıklarda taraflar ve avukatları ile arabulucunun birlikte imzaladıkları anlaşma belgesi ilam niteliğinde kabul edilmemiştir.

24. Anılan fıkranın itiraz konusu ikinci cümlesinde ise taşınmazla ilgili anlaşma belgesini inceleyen mahkemenin anlaşmanın içeriğini, arabuluculuğa ve cebrî icraya elverişli olup olmadığı ve taşınmazla ilgili olarak kanunlarda yer alan sınırlamalar ile usul ve esaslara uyulup uyulmadığı yönünden denetleyeceği; bu kapsamda kurum veya kuruluşlardan bilgi veya belge talep edebileceği ve gerektiğinde duruşma açabileceği hüküm altına alınmıştır.

2. İtirazın Gerekçesi

25. Başvuru kararında özetle; taşınmazların devri ve paylaşılması konusunda mevzuatta çok sayıda hüküm bulunması nedeniyle uygulamada arabuluculuk anlaşma belgelerinin çoğunlukla mevzuata aykırı hükümler içerdiği, bu anlaşma belgelerine icra edilebilirlik şerhi verilmesi taleplerinin reddedilmesi gerektiğinden taşınmazların devri ve ortaklığın giderilmesinde arabuluculuğun dava şartı olarak öngörülmesinin ve arabuluculuk anlaşma belgelerine icra edilebilirlik şerhi alınmasının zorunlu tutulmasının dava yoluna kıyasla daha fazla masrafa ve zaman

kaybına neden olduğu, icra edilebilirlik şerhi verilmesi talep edilen mahkemenin arabuluculuk anlaşma belgesinde yer alan bazı hususlarda gerekli araştırmaları yapmasının mümkün olmadığı, tüm bu hususların uygulamada sorunlara yol açtığı belirtilerek kuralların Anayasa'nın 9., 10., 35. ve 36. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

3. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

26. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kurallar, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 141. ve 142. maddeleri yönünden de incelenmiştir.

27. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında “*Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı ve davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.*” hükmüne yer verilmiştir. Anılan maddeyle güvence altına alınan hak arama özgürlüğü ve adil yargılanma hakkı, kendisi bir temel hak niteliği taşımasının yanında, diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir.

28. Anayasa'nın 141. maddesinin dördüncü fıkrasında “*Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir.*” denilmiş ve *usul ekonomisi* olarak da adlandırılan bu ilkeyle yargılama maliyetinin en düşük şekilde olmasının ve bu sürecin mümkün olan en hızlı yöntemlerle gerçekleştirilmesinin yargının görevlerinden olduğu ifade edilmiştir.

29. Anayasa'nın 142. maddesinde “*Mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usulleri kanunla düzenlenir.*” hükmüne yer verilmiştir. Hukuk devletinde kanun koyucu, Anayasa'nın temel ilkelerine ve Anayasa'da öngörülen kurallara bağlı kalmak koşuluyla, yargılama usullerinin belirlenmesi konusunda takdir yetkisine sahiptir.

30. Davaların mümkün olan süratle sonuçlandırılmasını öngören Anayasa'nın 141. maddesi ile mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usullerinin kanunla düzenleneceğini öngören Anayasa'nın 142. maddesinin Anayasa'nın 36. maddesiyle güvence altına alınan hak arama özgürlüğü ve adil yargılanma hakkının kapsamının belirlenmesinde gözetilmesi gerektiği açıktır. Anayasa'nın tüm maddeleri aynı etki ve değerde olup aralarında bir üstünlük sıralaması bulunmadığından uygulamada bunlardan birine öncelik tanımak mümkün değildir. Bu nedenle Anayasa'da aynı konuya ilişkin bulunan farklı düzenlemelerin birlikte uygulanmasını sağlayacak şekilde yorum yapılması gerekir. Bu bağlamda hukuk sisteminin ve özellikle yargılama usulünün yargılamaların makul süre içinde bitirilmesini mümkün kılacak şekilde düzenlenmesi ve bu düzenlemelerde davaların nedensiz olarak uzamasına yol açacak usul kurallarına yer verilmemesi makul sürede yargılanma ilkesinin bir gereğidir. Ancak bu amaçla alınacak kanuni tedbirlerin yargılama sonucunda işin esasına yönelik adil ve hakkaniyete uygun bir karar verilmesine engel oluşturmaması gerekir. Açıklanan bu hükümlere uygun olmak kaydıyla yargılama yöntemini belirlemek ise Anayasa'nın 142. maddesi gereğince kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamındadır (AYM, E.2017/120, K.2018/33, 28/3/2018, § 20; E.2020/101, K.2021/95, 16/12/2021, § 23).

31. Hak arama özgürlüğü açısından devletin gerçekleştirmesi gereken pozitif yükümlülükler bulunmaktadır. Bu kapsamda devletin bir yargı teşkilatı kurması aynı zamanda mahkemelerin bağımsızlığını ve tarafsızlığını, silahların eşitliği, çelişmeli yargılama, aleni yargılama gibi maddi gerçeğe ulaşmak için gerekli usule ilişkin güvenceleri, davaların makul bir sürede ve usul ekonomisini gözeterek sonuçlandırılmasını da sağlaması gerekir (AYM, E.2022/89, K.2022/129, 26/10/2022, § 24; E.2022/140, K.2023/46, 9/3/2023, § 17).

32. Tarafların hak ve menfaatlerinin özenli biçimde gözetildiği, etkili sonuçlar ortaya çıkarabilen alternatif uyuşmazlık çözüm mekanizmalarının geliştirilmesi Anayasa ile devlete

yüklenen yargılamaların gereksiz yere uzamasının engellenmesi ödevinin yerine getirilmesi amacına yöneliktir. Nitekim uyuşmazlıkların yargı yetkisi kullanılarak mahkemeler aracılığıyla çözülmesi esas olmakla birlikte her uyuşmazlığın çözümünün mahkemelerden beklenmesi mahkemelerin iş yükünün artmasına ve davaların makul sürelerde bitirilememesine yol açabilir. Böyle bir durumun tarafların menfaatlerine hizmet etmemesi de söz konusu olabilir (AYM, E.2023/160, K.2024/77, 14/3/2024, §§ 22, 23).

33. Bu bağlamda yargı görevinin ağır iş yükü altında yerine getirilmesinin zorlaşması karşısında yargının iş yükünün azaltılması, adalete erişimin kolaylaştırılması ve usul ekonomisi gibi çeşitli nedenlerle yargıya ilişkin anayasal kuralların etkililiğinin sağlanması amacıyla uyuşmazlıkların çözümü için arabuluculuk gibi yöntemlerin uygulamaya konulması tercih edilebilmektedir. Kanun koyucunun bu yönde düzenlemeler yapma konusunda takdir yetkisinin bulunduğu açıktır. Bununla birlikte bu yetkinin anayasal sınırlar içinde kullanılması gerekir (AYM, E.2017/178, K.2018/82, 11/7/2018, § 16).

34. 6325 sayılı Kanun'un 18/B maddesinin (1) numaralı fıkrasında sayılan uyuşmazlıklarda dava açılmadan önce arabulucuya başvurulmuş olmasının dava şartı olarak öngörülmesi suretiyle bu uyuşmazlıkların arabuluculuk yöntemiyle olabildiğince hızlı ve az giderle çözüme kavuşturulmasına ve yargının iş yükünün azaltılmasına katkı sunulmasının amaçlandığı açıktır.

35. Anılan maddenin (2) numaralı fıkrasında ise (1) numaralı fıkrada sayılan uyuşmazlıklar bakımından arabuluculuk süreci sonunda tarafların anlaşması hâlinde anlaşma belgesinin taşınmazla ilgili kanunlarda yer alan sınırlamalar ile usul ve esaslar gözetilmek suretiyle düzenleneceği öngörülmüştür.

36. Anayasa Mahkemesi önceki kararlarında bazı uyuşmazlıkların hızlı ve az giderle çözüme kavuşturularak yargının iş yükünün azaltılmasına katkı sunmak amacıyla ihdas edilen arabuluculuk kurumunun Anayasa'ya aykırı olmadığına karar vermiştir (ortaklığın giderilmesini ilişkin uyuşmazlıklar yönünden bkz. AYM, E.2023/178, K.2024/125, 27/6/2024, §§ 21-31; bireysel veya toplu iş sözleşmesine dayanan işçi veya işveren alacağı ve tazminatı ile işe iadeye yönelik uyuşmazlıklar yönünden bkz. E.2017/178, K.2018/82, 11/7/2018, §§ 16-29).

37. Alternatif uyuşmazlık çözüm yollarından biri olarak arabuluculuk kurumunun öngörülmesiyle birlikte anılan kurumun işleyişiyle ilgili düzenlemelerin de kurumun ihdas amacına uygun şekilde belirlenmesi, bu kapsamda yapılacak düzenlemelerin yargılamaların hızlı ve seri şekilde sona erdirilmesi amacını gerçekleştirmeye elverişli olması gerekir. Aksi durum uzlaşmanın alternatif çözüm yolu olma niteliğini işlevsiz hâle getirebilir. Alternatif çözüm yöntemlerinde de devletin pozitif yükümlülüğü uyuşmazlıkların adalete uygun bir şekilde sonuçlandırılması için gerekli güvencelerin oluşturulması zorunluluğunu ortadan kaldırmamaktadır.

38. Maddenin (3) numaralı fıkrasında, aynı maddenin (1) numaralı fıkrasında sayılan uyuşmazlıklar için arabuluculuk kapsamında tarafların anlaşmaya varmaları hâlinde anlaşmanın içeriği, arabuluculuğa ve cebri icraya elverişli olup olmadığı ve taşınmazla ilgili olarak kanunlarda yer alan sınırlamalar ile usul ve esaslara uyulup uyulmadığı yönünden inceleme yapmak üzere mahkemeye denetim yetkisi verilmiştir. Böylelikle söz konusu uyuşmazlıklar bakımından anlaşma belgesinin ilam niteliğinde belge kabul edilmesi, mahkemenin yapacağı inceleme sonucunda talebi kabul etmesi ve icra edilebilirlik şerhi vermesi şartına bağlanmıştır. Gerçekten de ortaklığın giderilmesi gibi genellikle çok taraflı olan uyuşmazlıkların teknik hatalara ve ileride telafisi zor hak kayıplarının ortaya çıkmasına elverişli olması nedeniyle daha uzun dava süreçlerini gerektiren olumsuzlukların ortaya çıkmaması için bu anlaşmaların mahkeme denetimine tabi kılınması gerekli

olabilir. Bununla birlikte bu denetiminin kapsam ve niteliğinin de arabuluculuk kurumunun ihdas amacını ortadan kaldırmaması gerekmektedir.

39. Maddenin (3) numaralı fıkrasında mahkemenin anlaşmayla ilgili denetim faaliyeti belli konularla sınırlandırılmış, mahkemeye bu kapsamda kurum ve kuruluşlardan bilgi veya belge talep edebilme ve gerektiğinde duruşma açma yetkisi tanınmıştır. Nitekim maddenin gerekçesinde bu husus “*Düzenlemeyle anlaşma belgesinin icra edilebilirliğine ilişkin şerh verecek mahkemeye içerik denetimi yapma yetkisi verilmekte ve bu suretle tarafların hak ve menfaatlerinin korunması ile olası hak kayıplarının önlenmesi amaçlanmaktadır.*” şeklinde ifade edilmiştir.

40. Kanun koyucunun bir yandan uyuşmazlıkların çözümünü kolaylaştırmak, adalet yapısının işleyişini hızlandırmak amacıyla anılan maddede sayılan uyuşmazlıklar bakımından arabuluculuğa başvurmayı dava şartı olarak öngörürken diğer yandan yargılamaların adil bir şekilde yürütülmesi için gerekli güvenceleri de oluşturması gerekir.

41. İtiraz konusu kurallarla icra edilebilirlik şerhi alınması sürecinde anlaşmanın yargısal denetime tabi tutulması öngörülmek suretiyle bazı uyuşmazlıklar bakımından düzenlenecek anlaşma belgelerinin kanunlarda yer alan sınırlamalara uygun olması ve icra edilebilir nitelik taşıması yönünden gerekli güvenceler sağlanmıştır.

42. Öte yandan Kanun’un 18. maddesinin (3) numaralı fıkrasına göre arabuluculuk süreci sonunda düzenlenecek anlaşma belgesine icra edilebilirlik şerhinin verilmesi çekişmesiz yargı işi olarak öngörülmüş ve söz konusu incelemenin dosya üzerinden yapılması esası benimsenmiştir. Böylece mahkemenin bu aşamadaki denetim faaliyetinin hızlı bir şekilde sonuçlandırılması amaçlanmıştır.

43. Dolayısıyla Kanun’un 18/B maddesinin (1) numaralı fıkrasında sayılan uyuşmazlıklarda arabulucuya başvurulması dava şartı olarak öngörülmüş, (3) numaralı fıkra da anlaşma belgesine icra edilebilirlik şerhinin alınması zorunlu tutulmuştur. Bununla birlikte sürecin hızlı bir şekilde tamamlanması ve sayılan uyuşmazlıklar bakımından anlaşma belgesinin kanunlarda yer alan sınırlamalara uygun olarak düzenlenmesi için gerekli araçlar sağlanmış, arabuluculuk sürecinin etkili hâle getirilmesi ve süreç sonunda düzenlenen anlaşma belgesinin icra edilebilir nitelikte olması için Kanun’da yeterli güvencelere yer verilmiştir.

44. Bu itibarla kurallarda arabuluculuk sürecinde tarafların anlaşmaya varmaları hâlinde anlaşmanın icra edilebilirliğine ilişkin şerhin verilmesi konusunda mahkemeye tanınan denetim yetkisinin belli uyuşmazlıklara münhasır ve sınırlı olduğu, dolayısıyla söz konusu denetimin kapsam ve nitelik itibarıyla davaya alternatif çözüm yolu olarak öngörülen arabuluculuk yöntemiyle uyuşmazlıkların hızlı, seri ve adalete uygun bir şekilde sonuçlandırılması amacına aykırı olmadığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla kurallarda devletin yargılamaların gereksiz yere uzamasının engellenmesi ve iş yükünün azaltılması yükümlülüğüne aykırı bir yön bulunmamaktadır.

45. Açıklanan nedenlerle kurallar, Anayasa’nın 36., 141. ve 142. maddelerine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

Basri BAĞCI ve Selahaddin MENTEŞ bu görüşe katılmamışlardır.

Kuralların Anayasa’nın 9., 10. ve 35. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

IV. HÜKÜM

7/6/2012 tarihli ve 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu’na 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun’un 37. maddesiyle eklenen 18/B maddesinin;

Esas Sayısı : 2024/161

Karar Sayısı : 2025/69

A. (1) numaralı fıkrasının (b) bendinde yer alan “...ortaklığın giderilmesine...” ibaresine yönelik itiraz başvurusunun Anayasa’nın 152. maddesinin dördüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 41. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereğince REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

B. (3) numaralı fıkrasının;

1. Birinci cümlesinin “*Bu madde kapsamında düzenlenen anlaşma belgesinin icra edilebilirliğine ilişkin şerhin alınması zorunlu olup...*” bölümünün,

2. İkinci cümlesinin,

Anayasa’ya aykırı olmadıklarına ve itirazın REDDİNE, Basri BAĞCI ile Selahaddin MENTEŞ’in karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

6/3/2025 tarihinde karar verildi.

Başkan
Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili
Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili
Basri BAĞCI

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU

Üye
Selahaddin MENTEŞ

Üye
İrfan FİDAN

Üye
Kenan YAŞAR

Üye
Muhterem İNCE

Üye
Yılmaz AKÇİL

Üye
Ömer ÇINAR

Üye
Metin KIRATLI

Karşı Oy

1. Arabuluculuk uygulamasının temel amacı 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanununun genel gerekçesinde, tarafların kendi iradeleriyle uzlaşarak uyuşmazlığa son vermeleri ve mahkemelerin iş yüklerinin azaltılması olarak ifade edilmektedir.

2. Aynı gerekçe içerisinde arabuluculuk uygulaması uyuşmazlıkların basit ve kolay yollarla halledilmesinin bir aracı olarak gösterilmektedir.

3. Arabuluculuk uygulamasının dünya genelinde farklı tarzda uygulamalarının varlığından bahsedilen söz konusu gerekçede ihtiyari ve zorunlu arabuluculuk seçenekleri arasında mevcut kanunda ihtiyarılık sisteminin tercih edildiği vurgusu yapılmıştır.

4. Zaman içerisinde uygulama genişletilerek belli türdeki davalar açısından arabuluculuk dava şartı olarak kabul edilmek suretiyle zorunlu arabuluculuk uygulamasına da geçilmiştir. Ortaklığın giderilmesine ilişkin uyuşmazlıklarda 7445 sayılı Kanun ile bu kapsama alınmıştır.

5. Şüphe yok ki kanun koyucu alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinin hayata geçirilmesinde bunların kapsam ve muhtevalarının belirlenmesinde geniş bir takdir yetkisine sahiptir.

6. Bu takdir yetkisinin sınırlarını ise Anayasada yer alan kriterler oluşturacaktır. İnceleme konusunun özelliği gereği Anayasanın 141. maddesinde ifade edilen değerlendirme unsurları ön plana çıkmaktadır. 141. maddenin son fıkrasında davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması yargının görevi olarak ifade edilmektedir.

7. Alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri de yargıyı doğrudan ilgilendiren ve dolayısıyla bu kapsamdaki standartlara tabi olan konulardandır. Bu bağlamda getirilecek yöntemlerin yargının kısa sürede gerçekleşmesine ve mümkün olan en az giderle yerine getirilmesine hizmet etmesi gerekmektedir.

8. Arabuluculuk kurumu da genel olarak yargının daha çabuk ve daha az masrafla işlemesine hizmet eden bir müessesedir.

9. Bu kriterler çerçevesinde ortaklığın giderilmesi davalarında zorunlu arabuluculuk uygulaması değerlendirildiğinde hukuki, teknik ve fiili birtakım sorunların var olduğu ortaya çıkmaktadır. *(Bu konu Anayasa Mahkemesinin 27/06/2024 tarihli 2023/178 Esas ve 2024/125 Karar sayılı dosyasında yer alan muhalefet şerhinde irdelenmiştir.)*

10. Arabuluculuk uygulamasının yapısı gereği sonuçta uygulanabilir bir anlaşmaya varılabilmesi için tüm tarafların konuya dahil olması ve olumlu görüş beyan etmeleri gerekmektedir.

11. Ortaklığın giderilmesi davalarında en zor konulardan bir tanesi taraf teşkili olup bu safha kimi zaman aylar hatta yıllar alabilmektedir. Arabuluculuk kararlarının oybirliğiyle alınma gerekliliği de tarafların tamamına ulaşılmasını zorunlu kılmaktadır. Taraflardan sadece bir tanesine bile ulaşılamaması bütün bir süreci bir anda boş çıkartabilmektedir. Hissedar sayısının çok olduğu dosyalarda arabuluculuk vasıtasıyla sonuca ulaşılması neredeyse imkânsız olduğu baştan belli olmasına rağmen hiçbir nicelik ayırımına gidilmeksizin bu yolun zorunlu kılınması anlamsız bir gereklilik olarak ortaya çıkmaktadır.

12. Diğer yandan tarafların bazılarının yurt dışında bulunmaları, vesayet veya velayet altında olmaları gibi durumların ortaya çıkması da muhtemel olup bu gibi hallerde fiili ve hukuki yeni sorunların doğurmasına neden olabilmektedir.

13. Somut itiraz dosyasında konuyu Anayasa Mahkemesi önüne taşıyan itiraz Mahkemesi mevcut dosyada velayet altında bulunan bir tarafın bir varlığından bahsederek konunun birçok belirsizlikler içermek potansiyeline işaret etmektedir.

14. Bu bağlamda velayet veya vesayet altında bulunan tarafların varlığı halinde vesayet makamlarının devreye girerek ekstra kararların alınması zorunluluğu ortaya çıkabilmektedir.

15. Yürütülen süreç esnasında taraflardan birinin vefatı halinde arabuluculuk sürecinin baştan yenilenmesi gibi bir sorun da ortaya çıkmakta olup, ortaklığın giderilmesi davalarında ise bu mesele mirasçılarının işleyen sürece taraf olarak dahil edilmesi ile giderilmekte iken arabuluculukta bu sorun ancak süreçlerin baştan yinelenmesi suretiyle izale edilebilmektedir.

16. Diğer taraftan taşınmazın aynı taksime uygun olup olmadığı konusu da ayrıca ve teknik bir değerlendirmeyi gerekli kılan başka bir sorunlu alandır. Bir kısım taşınmazların örneğin zeytinlik veya çaylık alanlar gibi yerlerin daha küçük parçalara taksim edilebilmesi idari makamların vereceği kararlara bağlı olup kısa süreler içerisinde bu idari tasarrufların gerçekleştirilmesi de mümkün gözükmemektedir.

17. Öte yandan aynı taksim yapılacak olan taşınmazların kimi zaman mahallinde görülerek değerlendirilme yapılması gerekliliği ortaya çıkabilmektedir. Sözgelimi taşınmaz üzerinde bina, tesis veya ağaçların bulunması durumunda bunların ne şekilde taksim edileceği hususunda verilecek kararların taraf iradelerine bırakılması kimi zaman mümkünün olmayacaktır. Bu gibi hallerde arabulucunun fiili olarak mahallinde işlem icra etmesine ilişkin bir düzenlemenin bulunmaması dahası yapılacak işlemlerin teknik bilgiyi gerekli kılması nedeniyle bu konuda da belirliliğin olduğunu söylemek mümkün gözükmemektedir.

18. Taşınmaz üzerindeki ortaklığın satış suretiyle giderilmesine karar verilen durumlarda satış memuru olarak görevlendirme yetkisinin kimde olduğu hususu da belirgin değildir. Bu konuda oluşturulan idari bir görüş ile icra edilebilirlik kararı veren sulh hukuk mahkemesinin memur görevlendirmesini de yapacağı ifade edilse de 6375 sayılı Kanunun konuyu düzenleyen 18/B maddesinin 3. fıkrasında buna dair bir hüküm bulunmamaktadır.

19. Belirsizlik içeren diğer bir konuda icra edilebilirlik şerhinin verilmesinden sonra ortaya çıkabilecek tavzih ihtiyaçlarını kim tarafından karşılanacağı sorusunun yanıtsız olmasıdır.

20. Süreç içerisinde tereddüt duyulan hususların ortaya çıkması halinde ilk akla gelen sulh hukuk mahkemesinin bunlara açıklık getirmesi olacaktır. Sulh hukuk mahkemesi süreç içerisinde sadece arabulucu himayesinde oluşturulan anlaşma tutanağının icra edilebilir olduğuna dair şerh düşmek veya bu talebi reddetmek dışında bir fonksiyon icra etmemektedir.

21. Arabulucu ise görevini ifa etmek suretiyle süreçten ayrılmıştır. Bu haliyle tavzih durumunun ortaya çıkması halinde kimin muhatap olacağı sorusu da ciddi belirsizlikler içermektedir.

22. Tüm bunlara ek olarak, icra edilebilirlik şerhi alınmasının esaslı bir incelemeyi gerektirdiğini gözetken yasa koyucu Kanunun 18/B. maddesinin üçüncü fıkrasında sulh hukuk mahkemesine konuyu denetlemek, araştırmak ve gerektiğinde duruşma yapmak gibi yetkiler vermek suretiyle icra edilebilirlik şartı verilmesi aşamasını adeta müstakil bir dava süreci haline getirmiştir.

Esas Sayısı : 2024/161

Karar Sayısı : 2025/69

23. Konunun neredeyse esasını çözecek kadar emek ve zaman harcanmasına rağmen sonuçta icra edilebilirlik şerh verilmesinin reddine hükmedilmesi durumunda tüm süreç klasik yöntemde dönmekte, daha vahimi ise baştan itibaren yapılan tüm işlemlerin yinelenmesi zorunluluğu ortaya çıkmaktadır.

24. Arabuluculuk sürecinde ortaya konulan iradelerin toplanan bilgi ve belgelerin sürecin akamete uğramasından sonra açılacak olan klasik bir ortaklığın giderilmesi davasında geçerli olacağına dair bir düzenleme olmaması nedeniyle de zaman ve emek kaybına neden olunması sonucu ortaya çıkmaktadır.

25. Bu gerekçelerle itiraz konusu kanuni düzenlemenin yeterince belirgin olmadığını ve yargılama süreçlerinde gider ve zaman kaybına sebebiyet verdiğini değerlendirdiğimizden kuralın iptali gerektiği kanaatiyle aksi yöndeki çoğunluk görüşüne iştirak edilmemiştir.

Başkanvekili

Basri BAĞCI

Üye

Selahaddin MENTEŞ